

Дар'я Анастоліївна Зіборова

кандидат філософських наук,
доцент кафедри теорії культури і філософії науки
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-0997-9388>

ДАР І ОБМІН: МІЖ АНТРОПОЛОГІЄЮ, СОЦІАЛЬНОЮ ТЕОРІЄЮ ТА ФІЛОСОФІЄЮ ВИЗНАННЯ

Стаття досліджує феномен дару як ключовий механізм соціальних, економічних та культурних взаємодій у суспільстві. Авторка розглядає як формується концепція дару у культурній антропології, що потім впливає на соціологію та філософію. Спираючись на класичні праці Мосса, Малиновського та Леві-Стросса, показано як саме було закладені підвалини осмислення дару, проаналізовано їх критику та послідовників. Особливу увагу приділено ритуалам кула та потлач, які демонструють соціальну функцію дару у встановленні ієрархії, взаємної поваги та авторитету; аналізується поняття «духу дару» (hau), обов'язки взаємності та моральний вимір обміну, що постають у цих ритуалах. Показано, що значення дару виходить за межі економічної операції, це інша форма обміну, що включає в себе символічні і духовні цінності, оскільки він формує систему авторитетів, соціальні зв'язки, стабільність спільнот, політичну та етичну практику. Проаналізовано як тема дару, піднята культурною антропологією відображається в соціології. Досліджено сучасні інтерпретації теми дару Liebersohn, Pyuhtinen, Sansi та Eisenstein.

Особливе місце у статті займає систематизація поглядів на дар Марселем Енафом, який у своїх працях, інтегрував різні антропологічні, соціологічні та філософські точки зору на дар. Показано, що в аналізі Енафа підкреслено, що головний соціальний наслідок дару – визнання іншої людини, взаємне підтвердження її гідності та статусу, що робить дар ключовою категорією для аналізу соціальної взаємності, морального порядку та культурної солідарності. Розглянуто політичний та символічний виміри дару, його роль у формуванні соціальних структур, публічних відносин та культурних практик. Авторка демонструє, що дар є комплексним соціальним актом, який об'єднує моральне зобов'язання, символічну комунікацію та взаємне визнання, утворюючи основу соціальних зв'язків і альтернативу утилітарній логіці ринку.

Ключові слова: дар, визнання, соціальні зв'язки, культурна антропологія, потлач, кула.

Як цитувати: Зіборова, Д., (2025). Дар і обмін: між антропологією, соціальною теорією та філософією визнання. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки», (72), 28-35.* <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2025-72-04>

In cites: Ziborova, D., (2025). Gift and exchange: between anthropology, social theory, and the philosophy of recognition. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Theory of Culture and Philosophy of Science, (72), 28-35.* <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2025-72-04> [In Ukrainian]

Проблематика дару займає особливе місце в культурній антропології, відкриваючи перед дослідником унікальні можливості для розуміння основ соціального життя, взаємин, моралі та культури. Тема дару і ввілдяки розкриває глибокі, інколи невидимі для побутового сприйняття механізми утворення соціальних зв'язків та створення спільнот.

Особливий інтерес до явища дару виник у дослідників саме завдяки його поширенню в традиційних, так званих "архаїчних" суспільствах, де механізми ринкового обміну ще не витіснили практику обміну дарами і ритуальних обов'язків. У цьому контексті доречно говорити про поняття "дарономіки" – економіки дару, що радикально відрізняється від класичної ринкової моделі. Якщо ринкова економіка базується на принципах еквівалентності, а гроші виступають універсальним посередником, що відокремлює суб'єктів обміну, то

дарономіка, навпаки, пов'язує їх у мережі моральних зобов'язань. Це ставить перед сучасною культурою важливе питання: чи не втратила вона щось сутнісне разом із переходом до ринкової економіки, орієнтованої на розрахунок, вигоду й прибуток? Адже дар, на відміну від товару, неможливо оцінити грошима – його цінність має моральний, символічний, навіть духовний вимір. Дослідження феномену дару у культурній антропології, соціології та філософії дає змогу побачити як формується соціальна реальність, що заснована на взаємному визнанні, а не на засадах ринкової економіки.

Броніслав Малиновський у його праці «Аргонавти західної частини Тихого океану» [19] описав феномен ритуального обміну кула, і це стало певною відправною точкою у дискусії про дар. Вивчаючи життя мешканців Тробріанських островів Малиновський відкрив світ відносин, що виходить далеко за межі ринкових категорій вигоди. Кула – це форма циклічного, ритуалізованого обміну прикрасами, що має чітку структуру і жорстко регламентовані правила. В її межах учасники обмінюються двома типами предметів: намистами із червоних раковин, які називаються *soulava*, та браслетами з білих раковин, які називаються *mwali* [19, pp. 81–105]. Ці предмети ніколи не залишаються у власності однієї особи назавжди: володіння ними є тимчасовим, і кожен отримувач має з часом передати дар далі. У системі Кула дари мають свою ієрархію, що значно виходить за межі матеріальної вартості. Найцінніші намиста і браслети мають імена, історію та соціальний статус. Чим більш відомий дар, тим більшої честі зазнає той, хто ним володіє, навіть тимчасово.

Соціальна мережа кула – це складна система, в якій встановлюються довготривалі стосунки з партнерами, що можуть зберігатися роками. Кожен учасник має власне коло обміну, власну "лінію" Кула, по якій передаються дари. Таким чином система формує стійкі горизонтальні зв'язки між островами і групами людей. Кула задає не лише дарономіку, а й ієрархію авторитетів усередині тробріанського суспільства. Той, хто бере участь у Кула, автоматично отримує особливий соціальний статус. Чим частіше і чим більш цінні дари отримує й передає людина, тим вищим стає її авторитет у громаді. Кула об'єднує лідерів з різних островів у невидиму мережу взаємної поваги та зобов'язань. Участь у кула не лише підтверджує статус людини у власній громаді, а й формує мережу міжострівних відносин, в основі якої лежить взаємоповага та етичні зобов'язання. Таким чином, кула стає і політичною, дипломатичною та миротворчою системою [19, pp. 274–280].

Ритуал обміну кула демонструє як дар стає інструментом побудови авторитету та закріплення соціальних зв'язків. Завдяки обміну дарами учасники підтверджують свою приналежність до спільноти людей честі, а самі ритуали підтримують стабільність тробріанського суспільства.

Про дар як феномен розбудови саме соціальної структури свідчить і феномен потлачу, що був описаний у працях антропологів Ф. Боаса [3] та Р. Турнвальда [24], а потім проаналізований в ключовій для дискусії про дар праці Марселя Мосса, що перший раз вийшла у 1924 році, «Нарис про Дар» [20].

Слово «потлач» перекладається як «годувати» або «споживати» [20, p.7]. Це означає систему масштабних поставок продуктів, предметів, що передаються гостям, а точніше – витрачаються заради гостей. Ритуал потлачу супроводжується бенкетом та урочистими церемоніями, танцями та співами. Потлач практикували індіанські народи північно-західного узбережжя Північної Америки: тлінгіти, хайда, квак'ютлі, нутка та інші. Це явище – публічна церемонія, під час якої багаті й впливові члени спільноти демонструють своє багатство, роздаючи його іншим, знищуючи частину дарів або навіть влаштовуючи змагання з щедрості. Важливо, що потлач, як і кула є соціальним інструмент утвердження авторитету та символічного домінування [20, pp. 45–50].

Потлач також містить у собі елемент агональності, або змагальності. Коли одна особа вирішує організувати потлач, це фактично означає, що вона кидає виклик іншим членам спільноти. Це не просто ритуал обміну; це змагання, в якому учасники змагаються за щедрість, престиж і соціальне визнання [20, p. 8]. Цей жест змагання, який включає в себе демонстрацію готовності жертвувати своїм майном, підкреслює важливість честі та репутації в цих спільнотах. Якщо хтось не може відповісти на виклик щедрості, це може призвести до його соціального приниження. Відтак, потлач стає не тільки засобом обміну, але й полігоном для змагань у щедрості, де учасники намагаються перевершити один одного, але також між ними утворюються тісний зв'язок, що і є базовим для розбудови суспільних відносин.

Ключовим у цьому контексті є поняття "дух дару" (*hau*), яке Мосс запозичив із

досліджень маорійської культури [20, р. 14]. Згідно з цією концепцією, дар несе в собі "частинку" дарувальника, і отримувач неминуче зобов'язаний відповісти – інакше буде розцінений як негідний член спільноти. Це циклічний процес взаємних дарувань, де порушення зобов'язань може призвести не тільки до соціального осуду, а й до фізичної чи духовної шкоди. Цей обмін створює, підтримує й відновлює соціальні зв'язки, мир між громадами та родами. Повернення дара в будь-якій формі (іншою річчю, працею, участю в святі) сприймається як акт підтримання справедливості та рівноваги в світі. Тобто все вказує на те, що ці системи обмінів тісно пов'язані з формуванням будь-яких суспільних зв'язків на базовому рівні, і навіть більше – повністю обумовлюють соціальну практику як таку.

Ця думка підкреслена і у вступі, написаним Леві-Стросом до праць Мосса [17]. У цьому тексті Леві Строс систематизує основні ідеї Мосса, і підкреслює, що концепція про взаємність, обов'язки давати і приймати дає змогу розглядати обмін як універсальну соціальну логіку, яка формує всі соціальні зв'язки та культурні норми. Леві Строс також окреслює, як дар може служити «моделлю» соціальних структур, що робить його центральною категорією для аналізу спорідненості, ритуалів і політичних відносин. Леві-Строс, демонстрував у своїх роботах, що символічний обмін лежить в основі всіх соціальних структур – від родини до релігії. Він побачив у дарі універсальний принцип, що організує спорідненість, мову та міф, та підкреслював, що дар, це форма комунікації, яка має правила і структуру, аналогічну мові, і ця структура впорядковує соціальний простір [16].

У праці Н. Liebersohn «The Return of the Gift» [18] ця функція дарів постає як ключова ідея, що проходить через європейську інтелектуальну історію від Мосса до сучасних теорій громади та критики індивідуалізму. Liebersohn розглядає, як концепт дару використовується для аналізу альтернативних форм соціальності, відмінних від ринкової логіки, і як він стає інструментом критики модерних понять «раціональності» та «економічної людини» [18, pp. 158–165]. Основний внесок автора полягає в демонстрації історичної мінливості та водночас наполегливого “повернення” теми дару в моменти соціальних криз і переосінки суспільних інститутів.

Висновки Мосса здобули не тільки послідовників, а і критиків. Так, наприклад, монографія Оллі Пююхтінена «The Gift and its Paradoxes: Beyond Mauss» розвиває критичний “пост-Мосс” напрямок у теорії дару [21]. Використовуючи ідеї Дерріди, Зіммеля та Батаїя, автор показує, що дар неможливо повністю звести до моделі обміну та взаємності: акт дарування є парадоксальним, оскільки одночасно створює соціальні зв'язки і підважує можливість чистого жесту. Пююхтінен розрізняє три форми дарування – обмінні, жертвенні та ворожі дари, тим самим підкреслюючи нестабільність дару як соціального механізму [21, pp. 147–155]. Його аргументи дозволяють бачити дар не лише як елемент соціального порядку, а як рухому та конфліктну структуру.

Розглянуті вище роботи антропологів стали певним підґрунтям для переосмислення категорії дару в культурі, та його впливу на соціальну, економічну та політичну практику.

Антиутилітаристська традиція розглядає дар як антропологічну матрицю соціального життя. У класичній праці К. Грегорі «Gifts and Commodities» [10] дар протиставляється товарному обміну як дві різні логіки соціальності. Грегорі показує, що дарування створює зобов'язання, стосунки та моральну взаємність, тоді як товарний обмін сприяє анонімності та відчуженню. Цей аналіз є одним із перших системних обґрунтувань того, що дар може слугувати теоретичним інструментом критики капіталізму.

Праця Godbout та Caillé «The World of the Gift» [9] розвиває ідею дару як “четвертого сектора” соціальності, що функціонує паралельно державі, ринку й громадянському суспільству. Автори вважають, що логіка дарунку проникла в практики повсякденності, такі як волонтерство, сімейні стосунки, громадські ініціативи. Це дозволяє побачити дар як постійну, хоч і приховану, структуру сучасного суспільства. У короткій статті «I Give Therefore I Am» [4] автор формулює власну антропологічну онтологію: суб'єкт створюється через віддання, а не через автономне думання. Дар тут постає фундаментом міжлюдських стосунків, і тим, що формує суб'єктність. В роботі «The Gift Paradigm: A Short Introduction to the Anti-Utilitarian Movement in the Social Sciences» [5], посилаючись на роботу Мосса, автор наголошує, що дар – не просто побічний феномен або «початкова» форма обміну, а парадигма, яка пропонує альтернативну модель соціальної дії, засновану на солідарності, взаємності, моральних та символічних зв'язках, а не на раціональному індивідуалізмі і максимізації вигоди. Книга аналізує дар як політичний, етичний і соціальний акт, окреслюючи його роль у формуванні спільнот і культур, а також як альтернативу панівній ринковій логіці. Ця праця праця

вибудовує методологічне підґрунтя сучасного антиутилітаристського підходу (школа MAUSS).

Sansi в статті «The Recursivity of the Gift in Art and Anthropology» [22] розширює класичну антропологічну концепцію дару Мосса та Малиновського на сферу мистецтва та культурних практик. Він підкреслює рекурсивний характер дару: його значення змінюється залежно від контексту, перетворюючись на соціальний і художній акт, а не лише економічний обмін.

Книга А. Комтер «Social Solidarity and the Gift» [15] пропонує соціологічне осмислення дару як універсального механізму створення зв'язків, що лежить в основі соціальної солідарності. Комтер підкреслює, що дарування функціонує як моральний та емоційний ресурс спільноти: воно поєднує обов'язок, взаємність і владу, забезпечуючи тривалість соціальних структур – від родини до держави. Авторка також розглядає асиметрію в даруванні, показуючи, що дар ніколи не є нейтральним або безкорисливим, бо завжди породжує очікування, обов'язки і взаємні претензії [15, pp. 56–75].

В економічній площині дар розглядається в книзі Чарльза Айзенштайна «Sacred Economics» [8, 2011], де теорія дару постає як інтелектуальний виклик ринковій економіці та модерному індивідуалізму. Автор виходить із критики «історії Відокремлення» – уявлення про автономного, ізольованого суб'єкта. Він показує, що гроші в сучасній економіці сприяють анонімності, конкуренції та нескінченному росту, і протиставляє цьому логіку дарової економіки, де обмін творить спільноту, а речі несуть у собі слід дарувальника [8, pp. 13–17]. «Священна економіка» у Айзенштайна – це проект економічної та духовної трансформації, який повертає у фінансові інституції якості дару: взаємозалежність, унікальність, неприбутковість [8, pp. 412–418]. Його праця демонструє, як антропологічні концепти можуть утворювати альтернативу до панівних економічних моделей.

Дар аналізується як феномен встановлення влади в історії культури у працях Ковелла. У есе «The Pleasures and Pains of the Gift» [6] автор досліджує емоційну амбівалентність дару – його здатність викликати вдячність, сором, обов'язок, або навіть конфлікт. Це дослідження розкриває, що дар не лише будує соціальні зв'язки, а й часто породжує асиметрію та напругу, формуючи моральні виміри соціального порядку та його динаміку. Далі Ковелл у книзі «The Medieval Warrior Aristocracy» [7] посилює зв'язок дару з побудовою особливих соціальних порядків, розглядаючи дар в контексті ритуалів честі й влади середньовічної воїнської аристократії. Автор демонструє, що дарування – це інструмент встановлення ієрархій, підтвердження статусу та утвердження сакральних аспектів влади. Що певним чином співпадає з висновком Малиновського та Мосса.

Дару у царині права і політичної філософії присвячена стаття Н. Сатохіної «Право і дар: феноменологія правового досвіду» [2], де концепт дару інтерпретується як фундаментальна структура правової взаємодії. Авторка показує, що правовий досвід неможливо звести до раціональної норми чи контракту: він виростає з практик взаємного визнання, гідності та надлишку, які уподібнені до логіки дару.

Нарешті, повертаючись до культурної антропології, бачимо, що тема дару розглядається в ній як певна платформа для дискусій. У книзі К. Сайкс «Arguing with Anthropology» [23] дар розглянуто як предмет розмови між основними антропологічними школами: структуралізмом, постструктуралізмом і економічною антропологією. Авторка показує, що концепт дару стає полем методологічних конфліктів: він може означати як механізм влади, так і жест руйнування, або, навпаки, інструмент критики ринку.

Ґрунтовний аналіз теми дару не тільки в антропології, соціології а і в царині філософії здійснив Марсель Енаф, в роботах якого дар в антропології та дар у філософії нарешті поєдналися і набули структурованого аналізу. Енаф наполягає, що головним і найважливішим ефектом дару в культурі є визнання, саме тому в даруванні такими важливими є взаємність та віддяка.

Починаючи з роботи 2002 року «Ціна істини» [1] Енаф пропонує широкий аналіз того, як у різних культурах і епохах формувалися практики взаємності та соціального визнання. Він показує, що не тільки в архаїчних, а навіть у сучасних суспільствах існують простори, де дар все ще функціонує як акт визнання: дипломатія, публічні відзнаки, академічні ритуали, культурні символи. Ця робота закладає базу для розуміння дару не як економічного обміну, а як механізму публічного визнання іншої людини.

У статті «On the Norm of Reciprocity» [12] Енаф розвиває і уточнює концепцію «дару визнання», введenu у «Ціні істини». Стаття досліджує поняття взаємності як соціальної норми, авто розрізняє його методологічної, епістемологічної та онтологічної перспективи. Під методологічною перспективою мається на увазі питання про те, як саме можна аналізувати норму взаємності. Енаф робить це, проводячи паралелі як з дюркгеймівським уявленням про групове обмеження, так і з соціологією дії, де індивідуальні актори переосмислюють і відкривають соціальні зв'язки. В епістемологічній перспективі ставиться під сумнів поширене припущення, що взаємність обов'язково є егоїстичним обміном (формою торгівлі). Автор пропонує глибше розуміння взаємності, вільне від таких упереджених тлумачень. Нарешті онтологічна перспектива аналізує, що означає універсальний характер норми взаємності, досліджуючи її фундаментальну роль у суспільному житті [12, р. 3].

У статті «I/You: Reciprocity, Gift-Giving, and the Third Party» [11] Енафф розширює концепцію дару, вводячи роль «третьої сторони» у процесі дарування. Він використовує граматику «Я–Ти» для аналізу інтерсуб'єктивності, підкреслюючи, що дар завжди опосередковується через об'єкт або символ, який представляє дарувальника. Це дозволяє розглядати дар як акт публічного взаємного визнання: дарувальник і отримувач засвідчують один одного як самостійні «Я». У сучасних суспільствах роль третьої сторони виконують право та інституції, гарантують повторюваність та легітимність актів дарування [11, р. 64]. Таким чином, ця робота додає концептуальний вимір: дар не лише символізує взаємне визнання, але й структурно опосередковується, що робить його політично та соціально значущим.

Есе Енафа «Спотворений дар: Нарис з антропології корупції» [13] розглядає сучасні «спотворення» дару, особливо в політичних і економічних практиках, як у випадку корупції. Енаф вводить поняття «спотвореного дару», коли подарунки стають інструментом влади та маніпуляції, а не актом визнання. Текст розширює класичну концепцію Мосса та його власну модель ритуального дару, показуючи, що символічне визнання може бути трансформоване в сучасному політичному та бюрократичному контексті і стати практикою маніпуляції.

Нарешті в роботі 2012 року «Дар філософів» [14] Марсель Енаф здійснює глибокий аналіз відмінностей між символічним і економічним обміном, що має вирішальне значення для розуміння ролі дару в культурі та суспільстві. Символічний обмін є насамперед соціальним жестом, який має на меті не задоволення матеріальних потреб, а утвердження зв'язків, визнання та взаємність. Зміст жесту дарування – це віддача себе в пропонованій речі, бо дар уособлює самого дарувальника, він є формою самопрезентації, а також символом вступу у ризиковані стосунки, з моральними обов'язками і складними правилами, що повинні забезпечити взаємне визнання всіх учасників процесу [14, pp. 34–36]. Це визнання і є запорукою і необхідною умовою створення будь-якої спільноти, тобто воно передую будь-яким відносинам. У «Дарі філософів» Енаф підсумовує попередні дослідження та пропонує концептуальне узагальнення: дар – це не річ і не транзакція, а первинний механізм визнання іншої людини. Він показує, що акт дарування завжди пов'язаний із підтвердженням гідності, рівності й соціальної легітимності, для чого і потрібна віддяка. Бо саме через віддяку народжується визнання, яке стає моральною основою обміну й водночас умовою стабільності соціальних зв'язків [14, pp. 39–43]. Саме так існує економіка дару – дарономіка, що протистоїть ринковій логіці суто економічного розрахунку.

Дослідження дару, здійснені Моссом, Малиновським та розгорнуті Енафом, а потім розширені соціологами, культурологами та філософами демонструють, що дар не рівний обміну і не зводиться до суто економічної операції. Він постає радше як комплексний соціальний акт, який поєднує моральне зобов'язання, символічну комунікацію та взаємне визнання суб'єктів.

Підхід до дару як до феномена, який формує моральний і символічний порядок, дозволяє критично осмислити сучасну ринкову культуру. У ній економічний розрахунок та інструментальна раціональність дедалі більше витісняють живі соціальні зв'язки, перетворюючи взаємодію між людьми на суто утилітарну операцію. Отже, поняття дару постає не лише як аналітичний інструмент для реконструкції традиційних форм взаємодії, але й як концептуальна рамка для осмислення етичних та політичних потенцій сучасних суспільств. Воно дозволяє виявити альтернативні моделі соціальної організації, де взаємність і публічне визнання суб'єкта стають основою взаємодії, а не вторинними атрибутами економічного обміну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Енаф, М. (2019). *Ціна істини: дар, гроші, філософія*. Київ: Дух і Літера. 512 с.
2. Сатохіна, Н. (2022). *Право і дар: феноменологія правового досвіду*. Філософія права і загальна теорія права, (1), с. 14–26.
3. Boas, F. (1897). *The social organization and the secret societies of the Kwakiutl Indians*. Annual Report of the Board of Regents of the Smithsonian Institution: Report of the U.S. National Museum, Washington, D.C.: Government Printing Office. pp. 311–738.
4. Caillé, A. (2019). *I give therefore I am*. EUROZINE. URL: <https://www.eurozine.com/i-give-therefore-i/#>
5. Caillé, A. (2020). *The Gift Paradigm: A Short Introduction to the Anti-Utilitarian Movement in the Social Sciences*. Chicago, IL: Prickly Paradigm Press. 58 p.
6. Cowell, A. (2002). *The pleasures and pains of the gift*. In M. Osteen (Ed.), *The question of the gift: Essays across disciplines*. London: Routledge. pp. 280–298.
7. Cowell, A. (2007). *The medieval warrior aristocracy: Gifts, violence, performance, and the sacred*. D. S. Brewer. 207 p.
8. Eisenstein, C. (2011). *Sacred economics: Money, gift, and society in the age of transition*. Berkeley, CA: Evolver Editions (North Atlantic Books). 624 p.
9. Godbout, J. T., & Caillé, A. (1998). *The world of the gift*. Montreal & Ithaca: McGill–Queen’s University Press. 250 p.
10. Gregory, C. (1982). *Gifts and commodities*. London: Academic Press. 256 p.
11. Hénaff, M. (2010a). *I/You: Reciprocity, gift giving, and the third party*. META: Research in Hermeneutics, Phenomenology, and Practical Philosophy, 2(1), 57–83.
12. Hénaff, M. (2010b). *On the norm of reciprocity*. Theory and Criticism of Social Regulation, (4), 1–22.
13. Hénaff, M. (2014). *Le don perverti. Pour une anthropologie de la corruption*. Esprit, 402, 45–56.
14. Hénaff, M. (2019). *The philosophers' gift: Reexamining reciprocity* (J.-L. Morhange, Trans.). Fordham University Press. 255 p.
15. Komter, A. E. (2005). *Social solidarity and the gift*. Cambridge & New York: Cambridge University Press. 234 p.
16. Lévi Strauss, C. (1969). *The elementary structures of kinship* (J. H. Bell, J. R. von Sturmer & R. Needham, Trans.). Boston: Beacon Press. 444 p.
17. Lévi Strauss, C. (1987). *Introduction to the work of Marcel Mauss* (F. Baker, Trans.). London: Routledge & Kegan Paul. xi, 89 p.
18. Liebersohn, H. (2011). *The return of the gift: European history of a global idea*. Cambridge & New York: Cambridge University Press. 221 p. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511977047>
19. Malinowski, B. (1922). *Argonauts of the Western Pacific: An account of native enterprise and adventure in the archipelagoes of Melanesian New Guinea*. New York: E.P. Dutton & Co. xxi + 527 pp.
20. Mauss, M. (2002). *The Gift: The form and reason for exchange in archaic societies*. London: Routledge. xxiii + 199 p.
21. Pyyhtinen, O. (2014). *The gift and its paradoxes: Beyond Mauss*. Farnham, Surrey: Ashgate Publishing. 180 p.
22. Sansi, R. (2020). *The recursivity of the gift in art and anthropology. Between matter and method*. London: Routledge. pp. 117–130.
23. Sykes, K. (2005). *Arguing with anthropology: An introduction to critical theories of the gift*. London & New York: Routledge. 244 p.
24. Thurnwald, R. (1916). *Bánaro society: Social organization and kinship system of a tribe in the interior of New Guinea*. *Memoirs of the American Anthropological Association*, 3(4), pp. 1–42

Стаття надійшла до редакції 10.09.2025
Стаття рекомендована до друку 19.11.2025

Переглянуто 17.10.2025
Опубліковано 30.12.2025

Daria A. Ziborova, PhD In Philosophy, Associate Professor of the Department of Theory of Culture and Philosophy of Science V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq. 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-0997-9388>

GIFT AND EXCHANGE: BETWEEN ANTHROPOLOGY, SOCIAL THEORY, AND THE PHILOSOPHY OF RECOGNITION

The article explores the phenomenon of the gift as a key mechanism of social, economic, and cultural interactions in society. The author examines how the concept of the gift is formed within cultural anthropology, subsequently influencing sociology and philosophy. Drawing on the classical works of Mauss, Malinowski, and Lévi-Strauss, the article shows how the foundations for understanding the gift were laid, analyzing their critiques and followers. Special attention is given to the Kula and Potlatch rituals, which demonstrate the social function of the gift in establishing hierarchy, mutual respect, and authority; the concept of the "spirit of the gift" (hau), obligations of reciprocity, and the moral dimension of exchange inherent in these rituals are analyzed. The study shows that the significance of the gift goes beyond economic transactions, representing an alternative form of exchange that includes symbolic and spiritual values, as it shapes systems of authority, social ties, community stability, and political and ethical practices. The article also analyzes how the topic of the gift, introduced by cultural anthropology, is reflected in sociology. Contemporary interpretations of the gift by Liebersohn, Pyhtinen, Sansi, and Eisenstein are also examined.

A particular focus is placed on Marcel Hénaff's systematization of perspectives on the gift, in which he integrates various anthropological, sociological, and philosophical approaches. Hénaff's analysis emphasizes that the primary social consequence of the gift is recognition of another person, mutual affirmation of their dignity and status, making the gift a key category for analyzing social reciprocity, moral order, and cultural solidarity. The political and symbolic dimensions of the gift, its role in shaping social structures, public relations, and cultural practices are considered. The author demonstrates that the gift is a complex social act that combines moral obligation, symbolic communication, and mutual recognition, forming the foundation of social ties and providing an alternative to the utilitarian logic of the market.

Keywords: **gift, recognition, social ties, cultural anthropology, Potlatch, Kula.**

REFERENCES

1. Hénaff, M. (2019). *The price of truth: Gift, money, philosophy*. Kyiv: Dukh i Litera. 512 p. (In Ukrainian) (Original work published 2002).
2. Satokhina, N. (2022). Law and the gift: Phenomenology of legal experience. *Philosophy of Law and General Theory of Law*, (1), 14–26. (In Ukrainian)
3. Boas, F. (1897). The social organization and the secret societies of the Kwakiutl Indians. *Annual Report of the Board of Regents of the Smithsonian Institution: Report of the U.S. National Museum*. Washington, D.C.: Government Printing Office. 311–738.
4. Caillé, A. (2019). I give therefore I am. *EUROZINE*. <https://www.eurozine.com/i-give-therefore-i/>
5. Caillé, A. (2020). *The gift paradigm: A short introduction to the anti-utilitarian movement in the social sciences*. Chicago, IL: Prickly Paradigm Press. 58 p.
6. Cowell, A. (2002). The pleasures and pains of the gift. In M. Osteen (Ed.), *The question of the gift: Essays across disciplines* (pp. 280–298). London: Routledge.
7. Cowell, A. (2007). *The medieval warrior aristocracy: Gifts, violence, performance, and the sacred*. Cambridge: D. S. Brewer. 207 p.
8. Eisenstein, C. (2011). *Sacred economics: Money, gift, and society in the age of transition*. Berkeley, CA: Evolver Editions (North Atlantic Books). 624 p.
9. Godbout, J. T., & Caillé, A. (1998). *The world of the gift*. Montreal & Ithaca: McGill–Queen's University Press. 250 p.
10. Gregory, C. (1982). *Gifts and commodities*. London: Academic Press. 256 p.
11. Hénaff, M. (2010a). I/You: Reciprocity, gift giving, and the third party. *META: Research in Hermeneutics, Phenomenology, and Practical Philosophy*, 2(1), 57–83.
12. Hénaff, M. (2010b). On the norm of reciprocity. *Theory and Criticism of Social Regulation*, (4), 1–22.
13. Hénaff, M. (2014). Le don perverti: Pour une anthropologie de la corruption. *Esprit*, 402, 45–56. (In French)
14. Hénaff, M. (2019). The philosophers' gift: Reexamining reciprocity (J.-L. Morhange, Trans.). Fordham University Press. 255 p. (Original work published 2012).
15. Komter, A. E. (2005). *Social solidarity and the gift*. Cambridge & New York: Cambridge University Press. 234 p.
16. Lévi-Strauss, C. (1969). *The elementary structures of kinship* (J. H. Bell, J. R. von Sturmer, & R. Needham, Trans.). Boston: Beacon Press. 444 p.
17. Lévi-Strauss, C. (1987). *Introduction to the work of Marcel Mauss* (F. Baker, Trans.). London: Routledge & Kegan Paul. xi, 89 p.

- 18.Liebersohn, H. (2011). *The return of the gift: European history of a global idea*. Cambridge & New York: Cambridge University Press. 221 p. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511977047>
- 19.Malinowski, B. (1922). *Argonauts of the Western Pacific: An account of native enterprise and adventure in the archipelagoes of Melanesian New Guinea*. New York: E.P. Dutton & Co. xxi + 527 p.
- 20.Mauss, M. (2002). *The Gift: The form and reason for exchange in archaic societies*. London: Routledge. xxiii + 199 p. (Original work published 1924).
- 21.Pyyhtinen, O. (2014). *The gift and its paradoxes: Beyond Mauss*. Farnham, Surrey: Ashgate Publishing. 180 p.
- 22.Sansi, R. (2020). The recursivity of the gift in art and anthropology. In *Between matter and method* (pp. 117–130). London: Routledge.
- 23.Sykes, K. (2005). *Arguing with anthropology: An introduction to critical theories of the gift*. London & New York: Routledge. 244 p.
- 24.Thurnwald, R. (1916). *Bánaro society: Social organization and kinship system of a tribe in the interior of New Guinea*. *Memoirs of the American Anthropological Association*, 3(4), 1–42

The article was received by the editors 10.09.2025
The article is recommended for printing 19.11.2025

The article was revised 17.10.2025
This article published 30.12.2025